

ACADEMIA ROMÂNĂ
Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii
– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVII/2024

MEGA

ASPECTE COMPARATIVE REFERITOARE LA FLUXUL REPATRIERILOR MILITARILOR ROMÂNII ÎN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Ștefan GHEORGHE¹

stefangheorghe@univ-danubius.ro

ABSTRACT: Military and political arguments were the main reasons for the repatriation of Romanian prisoners of war from captivity during World War II. In the opinion of the Romanian authorities, expressed on several occasions, the situation of those released from captivity, both on the Eastern and Western fronts, was absolutely random, repatriations taking place at the whim of the Soviet partners. A strict record of the repatriation of Romanian prisoners from the USSR and other Soviet camps hosted in the “liberated” areas of Hungary, Austria, Yugoslavia, Czechoslovakia and Germany would not have existed. It would have been done, most of the time, at random, without giving the Romanian authorities the necessary time to organize themselves.

KEYWORDS: prisoners of war, repatriates, Geneva Convention, prison camps, reception centers.

Începutul ultimului război mondial a surprins toată opinia publică internațională din cauza numărului, a importanței distrugerilor materiale și, mai ales, a pierderilor umane suferite, atât pe teatrele de operațiuni militare cât mai ales în teritoriile pierdute și supuse unei administrații militare străine.

Europa, dar mai ales statele ei occidentale erau considerate la acea vreme un model de dezvoltare social politică și reprezentative din punct de vedere al regimurilor politice democratice; din nefericire pe acest continent s-a ajuns la apariția unui sentiment general de condamnare a atrocităților,

¹ Conf. univ. dr. la Facultatea de Comunicare și Relații Internaționale/Universitatea „Danubius”, Galați, membru colaborator al DIS/CRIFST al Academiei Române.

la sfârșitul războiului, odată ce s-au descoperit și făcut publice urmele unor crime de genocid, precum masacrul asupra ofițerilor polonezi de la Katyn, existența lagărelor de concentrare din teritoriile ocupate de Germania, exterminarea evreilor sau situația din gulagul sovietic. Implicarea directă a Statului român în războiul împotriva Uniunii Sovietice, alături de statul german și aliații săi, s-a produs începând cu data de 22 iunie 1941, atunci când a fost declanșată ofensivă armatei române peste râul Prut. Obiectivele politico-militare anunțate de autoritățile române de la București aveau în vedere redobândirea teritoriului Moldovei dintre râurile Prut și Nistru, a Nordului Bucovinei. Aceste teritorii românești fuseseră pierdute de România în urma unui ultimatum al autorităților de la Moscova, din 26 iunie 1940, fiind primele dintr-un lung șir de pierderi teritoriale ale României din vara anului 1940. Astfel, atunci, România a trebuit să cedeze teritorii locuite de propriii cetățeni, în favoarea altor vecini ai săi, respectiv Ungaria și Bulgaria, însumând în total aproximativ o treime din populație și teritoriu, afectându-se astfel și forța combativă a armatei române². Clasa politică de la București a reacționat și pe fondul general de nemulțumire publică, regimul de autoritate monarhică al Regelui Carol al II-lea a fost înlăturat, acesta fiind determinat să abdice, iar la conducerea statului a fost adus guvernul condus de generalul Ion Antonescu, un militar de carieră, opozant al Regelui Carol al II-lea și recunoscut datorită interesului său real în privința reorganizării armatei române. În urmă eforturilor sale, la data debutului participării României în cel de al Doilea Război Mondial, valoarea combativă a armatei române atinsese cifra de 628.168 militari, dintre care 432.624 au constituit forțele totale antrenate în teatrele de operații de pe front³.

Operațiunile militare, purtate pe întreagă durată cu scopul eliberării regiunilor românești aflate sub controlul statului sovietic, s-au realizat cu pierderi consistente suferite de armata română pe câmpul de lupta. La 26 iulie 1941, s-a reușit eliberarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei, iar susținerea ofensivei militare alături de armata germană, împotriva Uniunii Sovietice, după acesta dată, va avea drept consecințe alte pierderi suplimentare ale armatei române pe frontul de răsărit. Pierderile militare ale statului român vor crește după eșecul bătăliei de la Stalingrad, după bătălia Crimeii. Punctul culminat al acestora va fi atins odată cu inițierea ofensivei

² [2], p. 78.

³ [3], p. 79. Din totalul acestor forțe, aproximativ 377 053 vor fi masați pe frontul de răsărit.

Armatei Roșii și spargerea frontului din Moldova, pe direcția Iași-Chișinău când, la dată de 23 august 1944, armata română primește ordinul de încetare a ostilităților față de inamicul sovietic și întoarcerea armelor contra Germaniei naziste. Astfel, printr-un concurs de împrejurări, trupele sovietice vor reuși să captureze efective importante de militari români pe care îi vor considera prizonieri de război și îi vor transporta și interna în lagăre din U.R.S.S.⁴ Prizonierii români de pe frontul de Răsărit vor putea fi folosiți acum drept monedă de schimb de partea sovietică în negocierile cu autoritățile române, atât cu prilejul semnării Convenției de Armistițiu dintre România și Puterile Aliate cât și până la semnarea Tratatului de pace din februarie 1947. De altfel, subiectul repatrierilor prizonierilor de război români din URSS va continua multă vreme după semnarea acordurilor de pace, fiind întârziată de partea sovietică din rațiuni politice și economice evidente. Numărul soldaților români căzuți în prizonierat, pe frontul din Moldova, variază în statisticile armatei române. Situația a fost agravată de faptul că Înaltul Comandament Sovietic a ignorat condițiile *de facto* existente pe front și a solicitat în mod expres unităților sale militare aducerea la îndeplinire a obiectivelor avute, în timp ce marile unități militare românești încercau cu disperare să se repleze, făcând față atât amenințărilor trupelor germane de pe front cât și din spatele liniei frontului⁵.

Un tipar asemănător a avut loc și în cazul vaselor militare românești aflate în Delta Dunării și Marea Neagră. Și aici echipajele au fost somate să părăsească vasele, au fost debarcate, dezarmate și internate de către trupele sovietice încadrate fiind în categoria prizonierilor de război. Tergiversarea semnării armistițiului de către partea sovietică va consemna o situație la fel de dificilă și pentru alte unități militare ale armatei române sau mici grupuri de soldați care se retrăgeau, acestia fiind luați prizonieri inclusiv până târziu, în luna octombrie a anului 1944. Situația operativă dezastruoasă va face dificilă o evaluare cât mai exactă a pierderilor suferite de armată română, atât pe frontul din Moldova cât și pe întregă durată a campaniei purtate contra inamicului sovietic între 22 iunie 1941 și 23 august 1944. Nici informațiile recuperate din arhivele sovietice nu sunt mai exacte, cauza fiind, probabil, lipsa de interes

⁴ [5], p. 234. Potrivit dorințelor lui Hitler de a se avea o conlucrare eficientă pe front.

⁵ [9], p. 45 – vorbește despre existența „în timpul celor trei ani de război contra Uniunii Sovietice a peste 100.000 de morți, precum și 180.000 de prizonieri” români căzuți pe frontul de est.

a majorității ofițerilor Armatei Roșii în privința înregistrării în centrele din apropierea frontului a tuturor militarilor străini capturați. Motivul se datorează, exclusiv dreptului pe care NKVD îl avea asupra posesiei și utilizării prizonierilor de război pe teritoriul sovietic. Așa se explică, probabil, faptul că Direcția generală pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate, din cadrul NKVD al URSS, nu reușea să asigure o evidență strictă a prizonierilor de război proveniți din rândul armatelor inamice. În centrele de colectare ale unităților Armatei Roșii și în lagărele de pe front, evidența curentă era sumar organizată, iar evidența personală nici nu exista. De asemenea, transferul dintr-un lagăr de prizonieri în altul și activitățile de triere creau la fel dificultăți în asigurarea unei evidențe stricte⁶. Ținând cont de efortul de război din punct de vedere militar, făcut de România alături de Germania în campania contra URSS, se pot estima că pierderile armatei române se situează pe locul doi, după cele ale armatei germane atingând un total de 71.585 de morți, 243.622 de răniți și 309.333 de dispăruți⁷. După 23 august 1944 când România se alătură Națiunilor Unite, contra Germaniei și a aliaților săi, pierderile înregistrate de armata română sunt considerabile, raportate la cele nouă luni de război rămase, situându-se la 58.443 de militari români căzuți în prizonierat pe frontul de vest și care vor ajunge, în mare parte tot în lagărele sovietice⁸.

Guvernul român va face din problema repatrierii prizonierilor de război români aflați în lagărele sovietice o tema centrală atât cu prilejul semnării Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944 cât și în viitoarele negocieri cu sovieticii din Comisia Aliată (Sovietică) de Control sau la

⁶ [4], p. 18.

⁷ [3], pp. 8–9. În legătură cu efectivele totale angajate de România pe teatrul de operații de est, autorii prezintă în detaliu pierderile umane și materiale ale armatei române afirmând că “la operațiile militare au participat două armate române (3 și 4) însumând 33 de divizii... cu excepția perioadei octombrie – decembrie 1942, ponderea efectivelor aflate la est de Nistru, pe front, a fost inferioară celor rămase în țară. În noiembrie 1942 se aflau la est de Nistru 463.395 militari români ... în acel moment în țară fiind mobilizați circa 323.445 de militari.

⁸ [10] Autorul susține – pe baza informațiilor de arhivă – că „numărul militarilor români incluși la categoria dispăruți și reprezentați în cea mai mare parte de prizonieri, a fost de 367.976, din care 309.533 în Est și 58.443 în Vest.” Faptul că statistica M.St.M. evidențiază numărul prizonierilor români de pe ambele fronturi, ne face să credem că cifra de 309.533 prizonieri include atât pe cei făcuți de Armata Roșie atât înainte, cât și după 23 august 1944.

Conferința de pace de la Paris din 1946. În acest sens recomandările, făcute la 4 septembrie 1944 reprezentanților delegației române⁹, responsabile cu semnarea armistiului la Moscova, reflectau situația dezastruoasă a militarilor români, făcuți prizonieri de Armata Roșie, ce erau „expediați în grabă peste Prut”, prin gara Iași, ofițerii fiind separați de soldați, cu accețiunea comandamentului sovietic. Partea română solicita soluționarea grabnică și favorabilă a acestei situații absolut nefavorabile și dăunătoare colaborării viitoare a celor două armate¹⁰. Reprezentanții părții sovietice, respective Comisarul poporului pentru afaceri externe, Viaceslav Molotov a susținut că acesta reprezintă o problema tehnică și ar trebui transferată la nivelul comandamentelor militare, dezavantajand partea română, echivaland cu un șantaj diplomatic în semnarea armistițiului¹¹. De asemenea, nici inițiativele derulate de Marele Stat Major Român pe lângă comandantul forțelor sovietice, mareșalul Rodion Malinovski nu au avut rezultatul scontat de autoritățile militare române, sovieticii afirmând despre militarii români deținuți că „aceștia fiind capturați prin luptă nu pot fi restituiți, ei urmând a fi eliberați la timp, conform prevederilor armistițiului”, fapt ce nu se va realiza din considerente politice, militare și economice. În acest sens, Marele Stat Major (M.St.M.) trimite în Moldova pe generalul Radu Gheorghe pentru a facilita eliberarea militarilor români de către trupele sovietice¹². În continuare, se aminteau condițiile prin care se derula repatrierea prizonierilor români și anume:

1. Repatrierea prizonierilor români din URSS se execută și probabil va continua conform planului Comandamentului Sovietic;
2. Repatrierea prizonierilor și a refugiaților din Vest se execută prin grijă Comisiei General Baloșin;
3. Societatea Națională de Cruce Roșie – Secția Prizonieri luând legătura cu legația și Consulatul U.R.S.S. din România, au stabilit de comun acord schimbul de corespondență și informații prin Uniunea Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie de pe lângă Comitetul Executiv la URSS;
4. Pentru prizonierii și refugiații aflați în celelalte țări din Europa, schimbul de corespondență și informații se face prin delegații Societății

⁹ [10], f. 241–244.

¹⁰ [10], f. 160–175.

¹¹ [7], p. 66.

¹² [7], p. 22.

Naționale de Cruce Roșie sau prin intermediul Filialelor Societății Internaționale de Cruce Roșie aflate în aceste țări¹³.

Situația prizonierilor români luați de armatele germane și ungare și aflați la sfârșitul războiului în zonele de ocupație militară ale SUA, Marii Britanii sau Franței, era oarecum aceeași. Incertitudinile existente la sfârșitul războiului și considerentele politice de mai târziu vor accentua starea de confuzie percepută de către prizonierii români, ce începuseră a fi supuși unei campanii propagandistice puțin favorabile guvernului român de la București. În privința situației celor deținuți prizonieri în lagărele aliate, din vestul Europei, aceasta era mult superioară acelor reținuți de forțele sovietice. În scopul repatrierii militarilor români, căzuți în prizonierat pe ambele fronturi de luptă, autoritățile române vor iniția negocieri diplomatice, între reprezentanții guvernelor român și sovietic, și vor trimite comisii speciale ale M.St.M. în zonele de ocupație sau pe teritoriul altor state din Europa de Vest¹⁴. Revenirea din prizonierat a militarilor români va fi realizată în mod practic, prin mijloace diferite, soldații armatei române se vor întoarce în țară pe diverse căi, unii reușind pe cont propriu, alții revenind prin centrele de primire organizate de M.St.M. român, prin intermediul Crucii Roșii și, nu în ultimul rând, cu cele două divizii de „voluntari”, Tudor Vladimirescu și Horia Cloșca și Crișan¹⁵. Centrele de primire, înființate în zonele de frontieră cât și în interior, vor fi esențiale în procesul de repatriere a militarilor armatei române, acestea fiind dotate cu tot ceea ce era necesar pentru aprovizionarea, echiparea și transportul repatriaților la domiciliu, având personal militar încadrat care supraveghea respectarea de către prizonieri a tuturor normelor stabilite pentru repatriere¹⁶. În ceea ce-i privește pe elevii trimiși la școlile militare de ofițeri

¹³ [1], p. 301.

¹⁴ [5], p. 47. La 6 iunie 1945 se va înființa o comisie pentru repatrierea prizonierilor de război sub conducerea g-ral-ului Ioan Iucăl, iar din 18 iunie activitatea de repatriere propriu-zisă va fi încredințată M.St.M. Secția VII-a Teritoriu Biroul 7.

¹⁵ Cele două divizii de „voluntari” români vor sosi pe rând din Uniunea Sovietică, prima intrând în București la 31 august 1944, cea de a doua revenind în țară la 17 iulie 1945. Ambele au fost încorporate, încă de la început, în cadrul armatei sovietice, fiind ulterior încadrate în armata română la 15 august 1945, prin Decretul-Lege cu nr 2.625, semnat de regele Mihai I. Anterior aproximativ 1.000 de „panduri” români fuseseră integrați în armata română la 26 aprilie, drept „ajutori politici”, comandanți secunzi, și trimiși pe front la unitățile armatei operative.

¹⁶ [4], p. 25. Astfel de centre vor fi înființate la Iași, Focșani, Vaslui, Râmnicul Sărat, Constanța, Buzău, Sighet, Oradea, Arad, Timișoara. Importanța lor va fi deosebită întrucât

sau subofițeri în Germania, aceștia vor fi îndrumați în București la Marele Stat Major, iar trupa la cercurile teritoriale pe rază cărora își aveau domiciliul. Pentru ofițerii, subofițerii, maiștrii militari și trupa din unitățile de marină erau rezervate localul Subsecretariatului de Stat al Marinei, Statul Major, iar pentru ofițerii, subofițerii maiștrii militari și trupa din unitățile de Aeronautică localul Subsecretariatului de Stat de Aeronautică¹⁷.

Dacă privim comparativ situația clasificării prizonierilor români reveniți din lagărele aliate, lucrurile erau cât se poate de clare, nu același lucru se poate afirma referitor la numărul real al militarilor români captivi în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste și consemnați ca atare de serviciile de resort ale armatei române. În ceea ce-i privește pe numeroșii prizonieri români reveniți din vest, din lagărele aliate, aceștia se vor repatria pe cont propriu, fără a lua la cunoștință de comunicatul din 14 iulie 1945 sau de existența unei comisii militare române conduse de generalul Gheorghe Baloșin și înființată cu scopul de a tria și aduce acasă prizonierii români aflați în lagărele din Germania, Austria, Franța, Cehoslovacia, Ungaria, Țările de Jos sau Marea Britanie. Aceștia vor rămâne, drept urmare, cu situația militară neclarificată, motiv pentru care Marele Stat Major român propunea difuzarea prin radio a unui nou comunicat care îl va reitera pe cel precedent.¹⁸

Problema va fi reiterată prin adresa M.St.M nr 1.263.492, din 23 septembrie, trimisă Ministerului de Război, în urma numeroaselor cereri cu care fusese asaltat de familiile prizonierilor români care nu s-au întors încă din captivitate. Spre exemplificare, se amintea faptul că datele aflate în posesie erau următoarele: „prizonierii care se întorc sau care s-au întors, în maximum 10 zile de la sosirea lor în țară, sunt ajunși la domiciliile respective”¹⁹. De asemenea, referitor la cele două divizii de „voluntari” români, repatrierea ostașilor ce le încadrau s-a făcut cu totul independent de autoritățile de la București, care vor putea lua act de componența acestora abia după integrarea lor în structurile armatei române. Acționând prin intermediul personalului românesc aflat în teren, guvernul de la București

majoritatea prizonierilor români, atât din vest cât și din est, se vor repatria prin intermediul acestor centre de primire.

¹⁷ [11], pp. 64–65.

¹⁸ [11], *Idem*.

¹⁹ [11], *Ibidem*.

era informat în mod direct, prin intermediul comisiei Baloșin²⁰, în legătură cu situația prizonierilor români captivi în lagărele de pe întreg teritoriul Europei occidentale²¹. Deplasându-se în zonele indicate de aliați, membrii comisiei Baloșin vor constata aplicarea unui tratament mult mai dur decât a celorlalți prizonieri, în rândul militarilor români desfășurându-se și o intensă propagandă ostilă guvernului român²².

Referitor la colaborarea cu autoritățile aliate, comisiile românești de repatriere se vor confrunta deseori cu „lipsa de solitudine” a acestora, care vor refuza în unele cazuri atât trierea cât și repatrierea chiar a unora dintre prizonieri ce aveau toate actele necesare. Trebuie amintit faptul că mulți dintre prizonierii români reușiseră să evadeze din lagăre, lucrând pentru moment la particulari, refuzau să se mai întoarcă în țară, cel mai probabil din considerente politice. Neconcordanțele apărute între cifrele avansate de autoritățile române, pentru militari dați „dispăruți” pe frontul de vest și cei repatriați, se explică prin faptul că mulți reușiseră să se repatrieze pe cont propriu, fără a mai mai trece pe la centrele de primire a prizonierilor sau refugiaților. Oricum, numărul exact al celor repatriați din vest rămâne încă o problemă deschisă. Comunicarea dintre prizonierii români aflați pe teritoriul Europei occidentale și familiile lor de acasă s-a făcut cu rezultate pozitive prin intermediul comunicatelor difuzate în limba română de posturile străine de radio, precum Radio Paris, Radio Berna sau Caritas. Prin emisiunile în limba română s-au putut transmite mesajele personale ale celor aflați într-o situație mai mult sau mai puțin delicată²³.

La data de 30 iunie 1946, fuseseră deja monitorizați, drept repatriați prin centrele de primire, 1.100 de prizonieri înapoiți din lagărele aflate pe teritoriul Uniunii Sovietice și circa 199 sosiți din Vest²⁴. Sintezele informative, întocmite de Marele Stat Major, Secția VII-a, în privința numărului

²⁰ [11], Comisia condusă de generalul Baloșin și-a desfășurat activitatea în 1945 și 1946, urmând ca după aceea activitatea de repatriere a prizonierilor români aflați în Europa de vest să fie preluată de comisia colonelului Nicolaide, vezi, Al Dușu, *op cit*, p. 48.

²¹ [11], p. 18.

²² [11], p. 6.

²³ [11], *Ibidem*, dosar nr 204, *passim*. La 21 octombrie 1945, Radio Berna difuza o listă cu numărul foștilor deportați români din Germania, postul de radio Caritas făcând anterior același lucru, la 16 august 1945, pentru cei aflați în lagărul de la Linz. Radio Paris transmitea, spre exemplu, mesajul pentru familia Rabinovici din Galați, strada Spătarului nr 7, „sunt sănătos, aștept știri la Legația română”, Rabinovici.

²⁴ [10], f. 241–244.

de prizonieri români repatriați în total din U.R.S.S. și din vest, confirmau trecerea prin centrele de primire, până la 31 august, a unui număr de circa 82.847 prizonieri din totalul de 345.755 militari dați dispăruți la acea dată, privind întreaga perioadă a participării României la război²⁵.

Autoritățile de la București se străduiau din plin să țină o evidență aproximativ corectă a numărului de înapoiți din lagărele de prizonieri, atât din vest cât și din est. Procedurile de înregistrare și triere a acestora ajungeau la Marele Stat Major sub forma rapoartelor și notelor informative aparținând Corpurilor teritoriale, care aveau în componența lor asemenea centre de primire a prizonierilor.

La dată de 30 iunie 1946, fuseseră deja monitorizați, drept repatriați prin centrele de primire, 1.100 de prizonieri înapoiți din lagărele aflate pe teritoriul Uniunii Sovietice și circa 199 sosiți din Vest²⁶. Sintezele informative, întocmite de M.St.M., Secția a VII-a, în privința numărului de prizonieri români repatriați în total din U.R.S.S. și din vest, confirmau trecerea prin centrele de primire, până la 31 august, a unui număr de circa 82.847 prizonieri din totalul de 345.755 militari dați dispăruți la acea dată, privind întreaga perioadă a participării României la război²⁷.

Conform statisticilor Marelui Stat Major român, de pe frontul de vest fuseseră repatriați 15.464 de militari de origine română, dintre care 11.812 proveneau din armata ungară²⁸.

Sinteză informativă, întocmită de M.St.M, Secția a II-a Informații relevă că pentru lunile aprilie, mai, iunie și iulie fuseseră repatriați circa 4.664 de prizonieri și 2.201 deportați civili, care se adăugau celor 8.336 prizonieri și 10.192 deportați, repatriați până la 31 decembrie 1945, în total fiind repatriați circa 13.000 de militari români și 12.393 de persoane civile²⁹.

Dinamică repatrierilor din vest sau est a militarilor români căzuți în prizonierat va continua să fie atent înregistrată de autoritățile române. Până la 31 septembrie se vor înapoia din prizonierat un număr de 86.340 de militari români³⁰.

Îmbucurătoare era sporirea mediei lunare de prizonieri sosiți din est

²⁵ [10], *Ibidem*.

²⁶ [10], *Ibidem*.

²⁷ [10], *Ibidem*. Toți militarii români repatriați din vest și care făcuseră serviciul în armata ungară erau exclusiv soldați, neexistând nici un ofițer.

²⁸ [10], *Ibidem*.

²⁹ [10], *Ibidem*.

³⁰ [10], *Ibidem*, f 87. Datele priveau exclusiv activitatea a comisiei Baloșin.

și în special procentul foarte mare de ofițeri repatriați, pentru luna august. Propunerile făcute de organele de resort române, în scopul fluidizării cât mai eficiente a repatriațiilor spre centrele de primire, vizau, pe lângă definitivarea trierilor și urgentarea transportului spre țară, trimiterea unor misiuni militare permanente atașate pe lângă Comandamentele militare Aliate din Germania³¹.

Numărul mare de prizonieri români rămași nerepatriați din URSS va conduce la rămânerea în atenția autorităților române a situației militarilor aflați în lagărele de prizonieri, mulți dintre ei revenind în țară destul de târziu și în urmă a numeroase cereri insistente, făcute pe lângă guvernul Uniunii Sovietice. Modalitățile de repatriere vor rămâne aceleași și pentru anul 1947, când, se pare, că se vor fi repatriat un număr infim de prizonieri, 907, acțiunea de repatriere continuând și după schimbarea formei de guvernământ din decembrie 1947³².

În 1948 cifrele date de partea sovietică indicau un număr de 65.523 de repatriați³³, iar pentru anul 1949, cercurile teritoriale raportau înapoierea unui număr de circa 21.122 de persoane atât din est și din vest, pentru ultimul caz evident, într-o proporție mult mai mică³⁴.

La finele anului 1947, situația militarilor români captivi și repatriați din lagărele aliate aflate în vestul Europei se prezenta astfel: dintr-un total de 34.498 de dispăruți³⁵, înregistrați în mod oficial de statisticile din epocă, fuseseră repatriați 4.804 de prizonieri (190 de ofițeri, 218 de subofițeri și 4.395 de trupă). Evidența repatrierii militarilor români, făcuți prizonieri și înrolați forțat în armatele germană și ungară și făcută pentru perioada similară de timp, înregistra un număr de 13.122 de prizonieri, dintre care 177 de ofițeri, 546 de subofițeri și 12.397 de trupă³⁶.

Bibliografie:

[1] Buzatu Gheorghe, *România cu sau fără Antonescu*, Iași, 1991;

³¹ [11], *Ibidem*, f 86. Propunerile vor intra imediat în atenția Consiliului de Miniștri care va hotărî trimiterea misiunii militare române condusă de colonelul Nicolaide, comisia militară condusă de generalul Baloșin aflându-se la finele lunii august în țară.

³² [11], f 46–57. La aceea dată în Consiliul de Miniștri se vehicula cifra de circa 108.043 “dispăruți”, care ar mai fi de repatriat din URSS.

³³ [9], p. 256.

³⁴ [9], p. 18.

³⁵ [14], p. 45.

³⁶ [11], p. 9, 62.

- [2] Constantiniu Florin, Șchipor Ilie: Trecerea Nistrului 1941, Editura Albatros, București, 1995;
- [3] Dușu Alesandru, „Sub povara armistițiului. Armata Română (1944–1947), Repatrierea prizonierilor de război”, în *Dosarele Istoriei*, nr 9 (73), 2002;
- [4] Dușu Alesandru, Dobre Florica, Loghin Leonida, *Armata Română în al Doilea Război Mondial*, Editura Enciclopedică, București, 1999;
- [5] Dușu Alesandru, *Între Wehrmacht și Armata Roșie*, Editura Enciclopedică, București, 2000;
- [6] Markham Reuben, *România sub jugul sovietic*, Fundația Academia Civică, București, 1996;
- [7] Roșca Alexandru, Chirițoiu Mircea, *Armistițiul sau Dictat*, în R.I.M. nr 2 (30), 1995;
- [8] ***, *Misiunile lui A.I.Vâșinski în România. Documente secrete*, Institutul Național Pentru Studiul Totalitarismului, București, 1997, p. 66;
- [9] ***, *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică*, Documente 1941–1956, Editura Monitorul Oficial, București, 2013;
- [10] ***, Arh M.A.E., fond 71/1939, Condiții de pace, vol 161; [9] A.N.I.C.B., fond P.C.M. Stenograme, dosar nr 3/1944;
- [11] ***, Arh M.Ap.N. fond 948, dosar nr 356, f 64–65.

